

מאמר כב

יום ג תשפ"ו

א. מעשה אבות סימן לבנים. וגילו לנו חכמי האמת, כי שרשה של קדושת חג הסוכות אצל הבנים, נעוץ הוא במעשה אבות של יעקב אבינו שזוכר בו ויעקב נסע סכותה. בודאי שאין לנו עסק בנסתרות, אלא שמתוך התרוממות הנפש של שמחת החג, אנו נדחקים לפנים מן המחיצה, וחותרים לקראת הסברה מתאימה לנמיכות מצבנו.

[234567]

איצ'ר החלמה

ב. הסברה זו תמצא לנו בשילובן של שתי הצעות מוקדמות. הצעה א) מלאכי אלקים עולים ויורדים בו. פירשו בו חכמים איקונין של יעקב חקוק למעלה. נודע הוא ומפורסם שהדברים הללו מיוחדים הם אך ורק למדרגתו של יעקב. מהלך הדברים הפנימי כך הוא. כבר נתבאר לנו במאמר הקודם כי הצטרפותן של מדרגת אברהם ומדרגת יצחק לבנין האבתות בישראל, היא על ידי כך שגם האהבה של אברהם וגם היראה של יצחק תלויות הן על החוט של דימוי הצורה ליוצרה. עומק הכונה בזה הוא, כי ב י ע ו ת מדתו של אברהם היתה באהבה, אלא שעל ידה של מדה זו היה עובד לגלות את דימוי הצורה ליוצרה. והוא הדין במדת פחד יצחק, כי ב י ע ו ת מדתו של יצחק היתה ביראה, אלא שעל ידה של מדה זו היה עובד לגלות את דימוי הצורה ליוצרה במקצוע הזה. שאני יעקב, שלא היה לו מדה קבועה כלל, אלא שדימוי הצורה ליוצרה היא היא מדתו. במדרגתו של יעקב גם האהבה וגם היראה אינן אלא אופנים של דימוי הצורה ליוצרה. במדרגתם של אברהם ויצחק, האהבה והיראה הן האבות, ודימוי הצורה ליוצרה היא התולדה; במדרגתו של יעקב, דימוי הצורה ליוצרה הוא האב, והאהבה והיראה הן התולדות. ומפני כן, ה"מדה-כנגד-מדה" של אבהותו של יעקב אבינו הוא שאיקונין שלו חקוק למעלה. עד כאן ההצעה הראשונה.

ג. הצעה ב) הסוכה היא זכר לענני כבוד. בפשוטו הכונה היא לענני כבוד שלאחר יציאת מצרים. אבל בדברי הגר"א על

[1234567]

הפסוק „מישרים אהבוך“, מכואר הוא כי הכונה היא לאותם הענני כבוד שחזרו לאחרי שנמתלקו בשעת מעשה עגל. באור הענין הוא, על פי המבואר בכבא קמא דף נ"ה ע"א שבלוחות ראשונות לא נאמר בהן כי טוב מפני שסופן היה להשבר. ונמצא כי הלוחות השניות שנאמר בהן טוב לא תתכן בהן שבירה. באופן שכרית הלוחות השניות עודפת היא על הכרית של לוחות הראשונות בזה, שענין ההפרה נמנע הוא אצלה, כשם שלא תתכן שבירה בלוחות עצמן. זו היא, איפוא, דעתו של הגר"א. כי מכיון שהסוכה עומדת היא בסוד סיכוך — ההגנה על כנסת ישראל בבחינת „שומר עמו ישראל לעד“, בעל כרחך, שהיא זכר לאותם הענני כבוד שחזרו בשעת הכרית של לוחות שניות בתורת פיוס מעשה עגל. כי כל זמן ששבירת הלוחות איננה בגדר הנמנע, אין סיכוך ל„שמירת-העד“ של כנסת ישראל. עד כאן הצעה שניה.

אוצר החכמה

ד. ומגופן של ההצעות הננו נעתקים אל שילובן. הכריח התיכון השולב את שתי ההצעות המוקדמות הללו הוא החוק הקבוע בענין שמירת-הנצח. החוק הזה אומר כי כל ענין המתנהג במדה מסוימת, אי אפשר לו לעמוד בכ"ל המצבים. שהרי יתכן שמצב ידוע יהא סותר למדה זו, ואז הענין בא לידי כליה, מכיון שיש סתירה בין תוכן מהות המדה של הענין ובין המצב. זרק בזמן שהענין מתנהג למעלה מכל מדה מסוימת, בכוחו של המהלך ד, הכל יכול וכוללם יחד, אז אפשר לו לאותו ענין שיהא מובטח ועומד להתקיים בכל האופנים. ולמדים אנו לפי זה מתוך דבריו של הגר"א, הבחנה יותר עמוקה במאמר חכמים שהסוכה מוציאה היא מידי כל דירת קבע (צא מדירת קבע ושב בדירת עראי). שמכיון שהסוכה עומדת בסוד הכבוד של ברית לוחות שניות שלא תתכן בהן שבירה, הרי בעל כרחך שהנהגת הסוכה היא בת המהלך הכללי ד, הכל יכול וכוללם יחד, המפקיע מידי קביעות של דירה בפרטיותה של מדה מסוימת. ושומפת אותנו בכאן ההנהגה, כי מהלך הנהגה זו מקביל הוא בדיוק לעומת תוכן העבודה בקדושתו של יעקב המבואר בהצעה הראשונה. דשתי סגולות מיוחדות נתפרטו לנו בתוכן עבודתו של יעקב אבינו כפי המבואר בהצעה הראשונה. ואלו הן שתי הסגולות: א) חקיקה בכלליותו של מהלך דימוי הצורה ליוצרה.

ב) מתוך כך הפקעה מקביעות בפרטיותן של מדות, עד שכל מדה פרטית אינה נחשבת אלא דירת עראי כלפי כלליות השקוע בדימוי הצורה ליוצרה. וממש שתי סגולות הללו מסמנות הן את הנהגת סיכוך-הגנת-הנצח על כנסת ישראל. כי רק ההנהגה בת המהלך הכללי ד"הכל יכול וכוללם יחד", המפקיעה את ההנהגה של קביעות-השכון במדה פרטית, היא היוצרת את מניעת ההפסד של הענין המתנהג על ידה, כמבואר לנו בחוק "שמירת-העד". זו היא ההסברה המתאימה לפי נמיכות מצבנו בדברי חכמי האמת שגילו לנו את שורש קדושתה של הסוכה במעשה אבות של יעקב אבינו. ויעקב נסע סכותה.

* *
*

כתב רבנו יונה שערי תשובה שער השלישי אות כז, "כי זרע הקודש ישיגו כל הנהגה נאווה והמעטירה בעליה מזכירת השי"ת, כמו שנאמר (ישעיהו מה, כה) בה' יצדקו ויתהללו כל זרע ישראל". והנה דיוק לשונו הזהב של רבנו יונה שדקדק להשתמש כאן בביטוי "זרע הקודש", הוא מסגנון הכתוב אשר ממנו הביא רבנו יונה מקור לדבריו. שכך הוא לשון המקרא: בה' יצדקו ויתהללו כל זרע ישראל. אלא שעדיין צריך הטעמה, שהכתוב לא סתם כאן לאמור "ישראל" אלא פרט דוקא זרע ישראל. לאמיתו של דבר, טועמים אנו בדקדוק דבריו של רבנו יונה את טעמה של ההשגה שנתבהרה לנו במאמרים הקודמים של שנה זו. מתוך המאמרים הללו למדים אנו, כי אותו המהלך המשמש כוח מצרף בין קדושתו של אברהם וקדושתו של יצחק, הוא הוא המהווה את מהותו של קדושת יעקב. דימוי הצורה ליוצרה הוא החוט אשר עליו תלויות הן אהבתו של אברהם ויראתו של יצחק. וחוט זה הוא הוא עצמיות קדושתו של יעקב. ואי אפשר לנו לעצור ברוחנו, מבלי להזכיר כאן את דבריהם של שרי קודש, חכמי האמת, כי מה שנאמר אצל יעקב

„יושב אהלים“, שני אהלים, הכוונה היא אהלו של אברהם ואהלו של יצחק. ודי למבין. ישמע חכם ויוסף לקח. ונמצא, איפוא, כי דימוי הצורה ליוצרה הוא החוט השדרה המעמיד את קומתה של קדושת האבהות בישראל. ומעתה דעת לנבון נקל, כי בשעה שבא רבנו יונה ללמדנו כי חובת אדם המעלה היא לתלות את כל תכשיטיו על החוט של זכירת השי"ת, מפני שדימוי הצורה ליוצרה הוא המעין אשר ממנו יונקת כל מעלה טובה וכל מדה נכונה — הרי הביטוי היותר קולעת לנקודה המרכזית של המגמה הזו הוא זרע ישראל דוקא. בהשם יצדקו ויתהללו כל זרע ישראל.